

ВЛАСОВ

Володимир Іванович,

д.е.н., д с.-г.н., головний науковий
співробітник,

Державна наукова сільськогосподарська
бібліотека УААН
(м. Київ)

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ СВІТ

У статті розглянуте питання формування глобального світового порядку і роботи недержавних організацій.

В статье рассмотрены вопросы формирования глобального мирового порядка и работы негосударственных организаций.

In the article formation of global world order and activity of nongovernmental organizations have been discussed.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку політичних систем і економіки окремих країн і регіонів планети все більше підштовхують дослідників до обговорення світового устрою та участі в управлінні недержавних організацій (НДО).

Мета публікації. Показати підходи до вирішення питань федерального політичного устрою планети при посиленні участі у вирішенні поточних і перспективних питань розвитку НДО.

Виклад основного матеріалу. Вінцем третьої хвилі глобалізації, на думку деяких дослідників, є запобігання розподілу світу на бідних і багатих, переможців і жертв глобалізації. Світу потрібен не клуб багатих держав, а глобальна громада за інтересами. Справедливий розподіл матеріальних благ між розвинутими і бідними країнами повинен стати стратегією світового суспільства і завершитися формуванням Всесвітньої федеративної республіки, найважливішими принципами побудови якої повинно стати створення регіональних одиниць, які б відігравали роль проміжних кіл між окремими державами і глобальними структурами.

Другим важливим принципом побудови Всесвітньої республіки повинен стати принцип субсидиарності. Тобто, згідно з демократичними правилами вона будуватиметься знизу – вгору – від громадян і окремих держав до континентальних союзів (європейських, африканських та ін.), що формуватимуть федеративну світову державу, яка не скасовує окремих держав, а доповнює їх, захищаючи при цьому їх територіальну цілісність, політичну і культурну самостійність [1, 2].

Ці концепції побудовані на тому положенні, що нині глобальні ринки прийшли на зміну національним, тобто таким, де основним регулятором економіки була держава зі всіма її інституціями. В нових умовах держави вимушені переформувати свої функції у напрямі все більшого пристосування національних економік до вимог глобальних ринків з їх жорсткою конкуренцією. Це зумовлює, на думку В. П. Колесова, формування нової ролі держави через включення її у перегони за можливість триматися «на гребені хвилі» глобалізації і за право брати участь в управлінні нею [3].

Водночас в умовах існуючого глобалізованого світу держави вимушені також делегувати частину своїх повноважень різного роду регіональним і міжнародним установам, більша частина яких так чи інакше пов'язана з ООН. Найважливішими з них є СОТ, ЮНКТАД, ВООЗ, ЮІІСЄФ та ін. При цьому поряд з ними все більшу роль в управлінні світовими процесами відіграють неурядові міжнародні установи, кількість яких радикально зросла.

Якщо, за оцінкою ООН, у 1914 році у світі існувало 1083 міжнародних недержавних установ (НДУ), то у 2000 році їх налічувалося понад 37 тисяч і майже п'ята частина була створена у 90-і роки. За даними ООН, станом на 1999 рік у США в системі НДУ працювало близько 9 млн. людей, в ЄС – майже 6, в Японії – понад 2, у Бразилії – 1, в Аргентині – 0,35 і у Колумбії – 0,27 млн. осіб. Бюджет НДУ у США складав 566 млрд. доларів, у Японії – 264, у Великій Британії – 78 млрд. Загальний бюджет НДУ у країнах, що розвиваються, перевищував 1,2 млрд. доларів США. Заслугою НДУ є те, що у 1998 році була прийнята Бірмінгемська декларація стосовно полегшення навантаження

заборгованості найбільш бідних країн світу [4].

Слід також зазначити, що якраз через ці міжнародні установи щорічно надається допомога країнам, що розвиваються, в обсягах понад 7 млрд. доларів США. Більше того, недержавні міжнародні установи все активніше беруть участь у процесі прийняття рішень і контролю за їх виконанням на місцях, розробляючи при цьому нові форми управління, які ґрунтуються на взаємодії недержавних установ з урядовими та бізнесовими колами. Як приклад ООН наводить керівну Раду по лісах, яка об'єднує групи екологів, представників лісової промисловості, робітників лісу, представників корінних народів та общинних груп, які разом сертифікують експортну деревину, що заготовлена екологічними методами [5].

На жаль, роль недержавних установ із країн, що розвиваються, поки незначна. Ці установи могли б дуже впливати на рішення конференцій міністрів СОТ, де згідно з статутом кожна країна має один голос, але фактично прийняття рішень здійснюється під великим тиском розвинутих країн, яким допомагають їхні недержавні установи (при всьому їх демократичному настрої і роботі під гаслами допомоги бідним країнам вони завжди будуть тримати сторону своїх країн). Достатньо, на нашу думку, навести тільки один факт: у 1999 році на конференції міністрів СОТ у Сіетлі було акредитовано 738 недержавних установ, 87% яких були із розвинутих країн.

Нарешті, на фоні успіхів і провалів глобалізації (останнє, на нашу думку, викликано силовим насадженням глобалізації з боку країн-глобалізаторів, що названо проф. О. Г. Білорусом – глобалізмом) виник і рух антиглобалізації, який уперше вийшов на світову арену у грудні 1999 року в Сіетлі, де відбувалася конференція міністрів країн – членів СОТ з обговорення проблем подальшої лібералізації торгівлі. Потім цей рух організував марші протесту в усіх пунктах планети, де проходили міжнародні зустрічі голів урядів чи обговорювалися питання розвитку світової економіки. Об'єднані в цьому русі різні соціальні та політичні течії вимагають реальної демократії, економічних та соціальних прав, сталого навколишнього природного середовища,

транспарентності діяльності міжнародних фінансових установ, включення до торгових угод положень щодо збереження прав на працю, списання боргів країн, що розвиваються, тощо.

Кожний прояв такого руху антиглобалістів супроводжувався значними економічними втратами для тих міст, де відбувалися міжнародні зустрічі, внаслідок погромів магазинів, банків, офіційних установ, підпалів автомобілів та будинків. Винятком стала зустріч G-8 у Санкт-Петербурзі, де в демонстраціях брала участь невелика, порівняно з іншими зустрічами, кількість людей, що зумовлено жорсткими діями влади Російської Федерації з недопущення можливих учасників таких демонстрацій на територію Росії і чітким, на нашу думку, розумінням антиглобалістів з інших країн світу того, що в Петербурзі такого розгулу "демократії", як то було в інших країнах, влада не допустить (за даними ЗМІ, від дій правоохоронних органів Санкт-Петербурга постраждали 577 осіб. Міліція зняла з поїздів і автобусів 216 антиглобалістів та ще 267 осіб були затримані у Пітері).

Намагаючись знайти вихід з ситуації, що склалася в процесі наступу глобалізації, за пропозицією Генерального секретаря ООН Кофі Аннана в Нью-Йорку за участю понад тисячі недержавних установ у травні 2000 року було проведено Форум тисячоліття, на якому схвалили конкретну програму дій по формуванню такої глобалізації, яка б здійснювалася самими людьми в їх власних інтересах на основі співробітництва громадськості, урядів і ООН.

У декларації було прийнято застереження глобалізаторам щодо того курсу, яким вони поки що йдуть: "В кінці кінців, багатим не буде спасіння, оскільки нетерпимість, хвороби, екологічні катаклізми, війни, розпад спільноти й політична нестабільність стануть повсюдними". Крім того, Декларація визначає, що ТНК, міжнародні фінансові установи та торговельні компанії, уряди для глобалізації економіки світу в інтересах і на благо людей повинні знаходитися під ефективним контролем громадськості [6].

У цілому оцінка глобалізації з різних політичних поглядів з урахуванням нової парадигми дуже чітко, на нашу думку, зведена в таблиці 1, що запозичена

нами з книги Wilson M.D. і Whilmore E. з дуже влучною назвою «Насіння Вогню. Соціальний Розвиток в Еру Глобалізму» [7].

На фоні узагальнення поглядів на процес глобалізації, дуже виразною є «Доповідь про розвиток людини за 1999 рік» під назвою «Глобалізація з людським обличчям», де сформульовано положення про те, що глобалізація відкриває колосальні можливості для прогресу людини, але ці можливості реалізуються лише за умови підвищення ефективності управління [8].

Генеральний секретар ООН Кофі Аннан у Доповіді в ООН висловив думку про те, що «У цьому світі групи й окремі особи все частіше й частіше прямо взаємодіють між собою через кордони без участі держави. Це створює визначені небезпеки. Кримінал, наркотики, тероризм, забруднення, хвороби, зброя, біженці та мігранти – все це пересувається туди й сюди більш швидкими темпами і в більших обсягах, ніж у минулому. Люди відчувають загрозу, що приходить від подій, які розгортаються далеко від них.

Таблиця 1.

Погляди на глобалізацію

Питання	Неоліберали	Ліві	Нова парадигма
Відношення до глобалізації	Позитивне. Вона неминуча і корисна	Негативне. Вона може і повинна бути загальмована, припинена, повернута назад	Перевага глобалізації світу
Віра у виживання найбільш пристосованих	Так. Як і в природі, процес еволюції означає, що виживають найбільш пристосовані до конкуренції в глобальній ринковій економіці	Ні. Капіталізм, що глобалізується, несе в собі насіння саморуйнування. Ті, хто знаходиться у невідгдних умовах, з'єднують свої сили, коли для цього сформується умови, щоби добитися фундаментальних соціальних змін	Так, але “найбільш пристосованими” до виживання скоріше за все будуть ті, хто більш здатний до кооперативних дій
Визначення проблеми	1. Проблеми фактично, не існує оскільки хвиля капіталізму «підійме усі човни» і / або 2. Положення частини людей в процесі глобалізації тимчасово погіршиться	Відсутність соціальної справедливості. Погіршується положення простих людей, зростає безробіття й екологічна шкода, згортаються соціальні програми на фоні збагачення невеликої купки людей	Відсутність соціальної справедливості. Погіршується положення простих людей, зростає безробіття й екологічна шкода, згортаються соціальні програми на фоні збагачення невеликої купки людей.
Потрібні дії для поліпшення	1. Нічого не треба робити, оскільки хвиля капіталізму	1. Нічого не робити, оскільки: а) сили капіталізму, що	З'являться нові форми локальних і транснаціональних

Питання	Неоліберали	Ліві	Нова парадигма
становища	<p>“підійме усі човни”, або</p> <p>2. Надати тимчасову допомогу тим людям, яким вона потрібна для їх адаптації до нової глобальної економіки</p>	<p>глобалізуються, саморуйнівні, і/або</p> <p>б) сили капіталізму, що глобалізуються, нині занадто сильні, щоб їм протистояти; або</p> <p>2. Потрібно зміцнити державні страхувальні мережі для захисту жертв глобалізації; і / або</p> <p>3. Народні сили під керівництвом організованих трудівників повинні добитися фундаментальних соціальних змін в ім'я соціальної справедливості. Враховуючи глобалізацію капіталу, потрібна міжнародна солідарність народних сил, щоб кинути виклик існуючому порядку</p>	<p>(соціальних, економічних, політичних) структур.</p> <p>Провідну роль у цьому відіграватимуть сили народних рухів. Нові та старі дослідницькі і соціальні технології зможуть допомогти становленню сталих у соціальному, економічному й екологічному відношенні спільнот. Потрібні транснаціональні зв'язки як для протидії неоліберальним силам глобалізації, так і у сфері торговельних і ділових відносин</p>

Вони також гостріше реагують на несправедливість і жорстокість у віддалених країнах й очікують від держав якихось заходів у цьому відношенні. ... Якщо ми бажаємо взяти від глобалізації краще й запобігти гіршому, ми повинні навчитися керувати краще і повинні навчитися тому, як краще керувати разом» [9].

Розвиваючи ці ідеї Генерального секретаря ООН, відомий російський дослідник В.Л. Іноземцев сформулював найважливіші, на його погляд, принципи створення глобалізованого світового порядку: *«высокий уровень экономического развития интегрируемых стран или их способность достичь такого в обозримом будущем при наличии культурной близости этим странам центра; долгосрочный характер партнерства, основанный на формировании целостной хозяйственной системы и, наконец, признание того, что «ценой» присоединения к развитому миру является интеграция в политическое сообщество, или, иначе говоря, утрата элементов национального суверенитета»*.

Немає сумніву, що такі висновки нав'язні розвитком інтеграції в Європейському Союзі, «единственном примере «позитивной» глобализации»

[10] і не можуть бути поширені на всі країни світу, серед яких за класифікацією ООН є десятки найменш розвинутих країн, але раціональне зерно цих принципів доцільно використовувати при створенні регіональних об'єднань країн.

Цікавим фактором глобалізації є встановлення наднаціональними економічними та фінансовими інститутами єдиних правил і стандартів типу правил міжнародної торгівлі СОТ, міжнародних стандартів GAAP та ISSO, яким змушені підкорятися учасники глобалізаційного руху, незалежно від форм власності, релігійної приналежності, раси, географічного розташування.

Тобто, людство в цілому, наддержавні і недержавні установи, дослідники різних країн знаходяться у пошуку оптимальних рішень для здійснення процесів глобалізації, які б несли для різних за економічним розвитком країн світу позитивне забарвлення, сприяли вирівнюванню країн за багатьма показниками.

Список використаної літератури

1. *Hoeffe O.* Visvon Weltrepublik //Akademiegesprach im Bayrischen Landtag. – Munchen, 2000. – 17 Mar. – S. 1– 25.
2. *Pflugger F.* Europe in Sturm der Globalisierung // Polit. Meinung. – Bonn, 2002. – Maerz. – №388. – S. 15– 28.
3. *Колесов В. П.* Сущность, предпосылки и важнейшие проявления глобализации // Глобализация мирового хозяйства и национальные интересы России / под ред. В.П. Колесова. – М. : МГУ, ТЕИС, 2002. – С. 40–61.
4. *Доклад о развитии человека за 1999 год* : пер. с англ. – Нью-Йорк : Оксфорд Юниверсити Пресс, 1999. – 263 с.
5. *Доклад о развитии человека за 2002 год.* Углубление демократии в разобщенном мире : пер. с англ. – Нью-Йорк : Оксфорд Юниверсити Пресс, 2002. – 277 с.
6. *Документ ООН А/54/959.*
7. *Wilson M. D.* i Whilmore E. **Seed of Fire.** Social Development in an Era Globalism. – N-Y.: 2000. – P. 54–55.
8. *Доклад о развитии человека за 1999 год:* Глобализация с человеческим лицом : пер. с англ. – Нью-Йорк: Оксфорд Юниверсити Пресс, 1999. – 147 с.
9. *Там само.*
10. *Иноземцев В. Л.* Глобализация : иллюзии и реальность // Свободная мысль – XXI. – 2000. – № 1. – С. 26.